

TEĎ
NĚCO
ZE **ANNA**
BLAŽÍČKOVÁ
ŽIVOTA

TRIÁDA

TEĎ
NĚCO
ZE **ANNA**
BLAŽÍČKOVÁ
ŽIVOTA

TRIÁDA

Anna Blažíčková
Teď něco ze života

Triáda

Anna Blažíčková
Teď něco ze života

ANNA BLAŽÍČKOVÁ
TEĎ NĚCO
ZE ŽIVOTA

TRIÁDA

Mám tu dopis od Michaela Špirita ze 14. května 2002. Píše, že při posledním rozhovoru s mým mužem mu kladl nepodstatné otázky na jeho knížky, například na studium antiky kvůli Tomanovi, a on že mu vyprávěl věci závažnější, za jakých okolností a rodinných těžkostí jeho práce vznikly. Dokonce z toho Špirit vyvozuje, že jeho otázky byly nepatřičné, snad jakoby akademické.

Byly správné. Správně se zajímal o věci hlavní. Není důležité, jak co vzniklo, ale co vzniklo, výsledek. Koho zajímá, nebo líp, kdo ví, že Babel, než pustil z ruky svůj text, ho donekonečna přepracovával, že se za první verzi tak styděl, že pečlivě dbal, aby nikdy nikomu nepřišla do ruky a nikdo neviděl tu mizérii, z níž se jeho skvostné prózy vyloupily. Čím je důležité, že Čelakovský skoro celý život hladověl („Mám-li co, jím, nemám-li, nechám být“), že Mucha měl v pařížském ateliéru pytel čočky a vařil si ji pořád dokola atd.

Ovšem mě to zajímá, průběh našeho života, a asi mi víc než jeho „výsledky“ – které u jiných jsou mi hlavním kritériem, které umím obdivovat a ocenit, které potřebuji znát a obírat se jimi – prochází teď hlavou, jaké byly časy, které nemají pokračování, protože nastaly časy jiné.

Nikdy jsme neměli vysloveně hlad, navážu-li na Špiritovu poznámku v nekrologu, i když nouzi ano (pamatuji si na den, kdy jsme

měli doma jen brambory a jedno vajíčko, ale já taky recept z dělnické kuchařky, jak z těchto dvou surovin vyrobit nějaké údajně jídlo, parádně se mi nepovedlo a Přemek to taky tak komentoval). Snad každý by ze své vlastní zkušenosti dodal nějakou drastičtější hladovou vzpomínku. Nikdy jsme si od nikoho nic nepůjčili – jen zpočátku od rodiny, od Přemkova bratra Vládi na byt a od mé matky na nábytek, osm a půl tisíce, Vládovi jsme dluh splatili a po matčině smrti mi otec zbytek, tři a půl tisíce, odpustil.

Že jsme žili chudě, možná bídne, to jsme věděli i nevěděli. Byli jsme mladí a měli jsme byt (asi třetinu do svých třiceti let našetřil Přemek, třetinu já, část půjčil Vláda, zbytek jsme spláceli státu) a zajímaly nás jiné věci, nás oba našťestí úplně stejné. Snad krom toho, že pro mě byla důležitá příroda, i ve snech, zdálo se mi o ní, cizí země, mimořádná místa, k tomu byl Přemek stoprocentně lhostejný.

Do bytu na Petřinách jsme se nastěhovali v únoru 1964, já už čekala Janu. Byt byl, až na družstevní zařízení kuchyně a skříně ve zdi, dokonale prázdný, Přemek spal na spartakiádním lehátku a já na vršku od gauče, kdysi majetek Šaškových, z něhož už padala tráva. Aleš Haman nám dal pěknou stojací lampu, ještě je v Přemkově pokoji. V kuchyni krom umakartové linky byl stůl, součást jakéhosi špajzu, Přemek u něj už první den – když ráno přivezl taxíkem od Míkových ze Spořilova, kde jsme čtyři měsíce bydleli, našich pár věcí – přes den pracoval. Dvě židle nám darovala jeho teta Olga.

Přemkova nádherná vzpomínka byla, že když si od práce odskočil napít se mléka z lahve na balkoně – to byla ještě devatenáct let naše lednice, než nám paní Dobrovolná koupila opravdovou –, v tom mléce plavaly ledové krystaly.

Jako první zařízení do bytu jsme si koupili kufříkový psací stroj Consul, stál osmnáct set. Přemek na něm uměl psát, držel tužku oběma rukama a tupým koncem ťukal písmeno po písmeni do klá-

ves. Tak napsal mnoho textů, nakonec na Petrově počítači kapitoly do *Dějin*. Mezitím psal na elektrickém stroji, vyřazeném z Ústavu, na tom asi napsal textů nejvíc. Ovšem dlouhé práce, poslední verze celých knih, si dával opsat, nejčastěji od paní Dunděrové.

Chudoba nás nestísňovala, byla to daná věc, jako dané bylo, že Přemek nemá ruce, a také že na to naprosto kašle, jenom zpočátku, když jsme spolu začali chodit a já ho za ty ruce brala, ucukával, kvůli mně, že se mi nemůžou líbit takové pahýly, a taky se mi nelíbily, mrzáky jsem si odjakživa eklovala a jako vrchol hrůzy jsem si představovala, že bych si musela nějakého vzít. Také jsem s žádným braním zpočátku nepočítala, jen jsem si říkala, že je škoda, že kluk, s kterým si rozumím nejlíp ze všech, od prvního momentu se s ním cítím úplně volně a jakoby bezpečně, pod ochranou, na všechno se díváme shodně, je tak vadnej, že bych takovou věc nikdy nepřekonal a že není myslitelné, abych s ním počítala na celý život. Ale jako jsem se naučila ho za ruce brát (a na konci, v nemocnici, je hladit s šílenou, nezviklatelnou nadějí), naučila jsem se postupně zvykat si na reakce lidí (to trvalo nejdéle), až po naprostou lhostejnost k tomu, k pojmenovávání jeho rukou hnátama a pahejlama, protože předmětem netabuizování a černého humoru u nás bylo, Přemkovým vlivem, všechno, co si skutečně vážnosti nezasluhovalo, včetně záležitostí našich dětí, včetně pošklebků našich dětí otci, což bral jako milou pozornost, a milá pozornost to byla, ale ne moc častá, protože nikdo taky často nekomentoval, že má nos a dvě uši. Jeden z argumentů mé matky proti tomu, abych si Přemka vzala, byl: Jak bys to mohla udělat svým dětem, že jim vybereš takového otce? S otcem neměly děti žádný problém. Petr si z kluků, když se ho někdo zeptal, co se stalo jeho tátovi, dělal srandu, doma se tomu smál a vyprávěl, na jejich dotazy že skloní hlavu na stranu, zatváří se nyně a řekne tichým hlasem: O tom já nechci mluvit.

Na otázku, co na něm vidím, jsem matce řekla: S ním si nejlíp popovídám. Matka: Manželství není diskuse. Naše manželství byla z velké části diskuse. Z mé strany pak i občas hlasitý křik, jímž jsem podpírala své argumenty, aniž jsem si byla vědoma, kolik decibelů právě vydávám. Přemek měl klidnou letoru, ale neslevovali jsme si navzájem nic. Jolana, Petrova holka, když k nám přišla, se divila dvěma věcem – jednak, že když se díváme na televizi a pořad, který nás zajímá, skončí, hned ji vypneme a nečekáme, co bude dál, a hlavně, že my dva s Přemkem se spolu pořád o něčem bavíme, přeme a diskutujeme.

O matčiných argumentech jsem věděla své. Chápala jsem ji, taky bych nechtěla, aby si moje dcera vzala někoho takového. Ale Přemek se choval, jako by si svého kriplovství nevšiml, taková bohorovnost na mě působila, a patrně i na ostatní. Aspoň na část z nich. A pak: viděla jsem, že jestli mu něco chybí, tedy zatracené málo proti tomu, co chybělo mnoha jiným. Říkala jsem si, že on a moje matka jsou dva lidi, které mám nejradši na světě, že není možné, aby se navzájem neměli rádi. Přemka jsem si vzala tajně, rodiče u toho nebyli (moje sestra mi naznačila, že si to tak přeje, ale nebyla to pravda), můj sňatek byl pro ně velká rána. Brali jsme se 16. října 1962, Přemek k nám do Bechyně směl přijet až krátce před Janiným narozením v červnu 1964. A stalo se přesně, co jsem čekala. Moje přísná a nepřístupná matka si ho zamilovala, a netrvalo to moc dlouho, ráda se s ním bavila, získal si ji hned druhý den, když ráno vstal a přišel do kuchyně v pyžamu a choval se, jako by byl u nás doma, jako by tam patřil. Nakonec v něm matka viděla pro nás všechny oporu, když bylo třeba něco rozhodnout, ptala se: Co tomu říká Přemek? Měla jen jednu výhradu: že je na mě moc hodný. Myslela, že mě rozmazlí a zkaží. Do jisté míry měla pravdu.

Prvně jsem Přemka uviděla před Domem obuvi, dřív a později Baťou, dole na Václaváku, když končila spartakiáda 1955.

Jako dobrá studentka, ale ne moc valná cvičenka jsem ve škole (tříletá Pedagogická fakulta UK v Českých Budějovicích) už po promoci, jako náplast, že nebudu mezi těmi, co vystoupí na Strahově, měli dost lepších – zanic jsem tam cvičit nechtěla –, dostala od tělocvikářky dva lístky na tribunu i na nocleh v noclehárně. Jela jsem s matkou z Bechyně, už ve vlaku se jí udělalo špatně, měla podobnou nemoc jako teď já; v Praze jsem si krom spartakiády (líbila se mi) zašla s nasazením vši své vůle na ministerstvo školství vydyndat, aby mě nechali dělat zkoušky na filosofickou fakultu, pokračovat ve studiu češtiny a ruštiny, i když doma už jsem měla jednoznačné zamítnutí své žádosti.

Řekla jsem ministerskému úředníkovi, jmenoval se Pavlásek a byl z Týna nad Vltavou, že zkoušky udělám, že jsem se na ně tři roky připravovala, opisovala jsem si od spolužáka z gymnázia, který se na můj obor na filosofickou fakultu v Praze dostal, přednášky a naučila se je, že stačí, když mě ke zkouškám pustí. Nevěděla jsem, že už tam byl taky Přemek, který mě neznal, ale od mého spolužáka Vaška Falady (od první třídy do maturity jsme spolu chodili do školy a Přemek pak s ním bydlel na koleji) se o mně dověděl dost na to, aby se pokusil mi nějak pomoci, a šel za svým známým, Jiřím Hronkem, na ministerstvo školství. Ovšem u téhož Hronka jako v nějaké divadelní komedii intervenoval i Milan Vondruška, můj učitel marxismu-leninismu z Českých Budějovic, jemuž jsem udělala u státnic řádnou ostudu, protože marxismus jsem z přípravy vypustila, takže zatímco jedna z mých zkoušejících si pochvalovala, že moje státnice z českého jazyka nebyla zkouška, ale koncert, u Vondrušky to nebyla zkouška, ale katastrofa. Vytáhla jsem si IX. sjezd KSČ, ale na papírek jsem si napsala jedenáctý, který se zatím ještě nekonal. Ani mi to moc nevadilo, věděla jsem o všech přibližně stejně. Snažila jsem se převést řeč na desátý, protože jsem si byla jistá, nebo aspoň doufala, že tam se mluvilo o zemědělství. Co asi, jsem se pokoušela zrekonstruovat.

Komise měla zásadní výhrady. Chudák Vondruška, když potom celý zničený ve své pracovně se mnou probíral můj výkon, hrozil se: Vy byste byla schopná mluvit i o tom jedenáctém! Vondruška, vlastně dobrák a ke mně vždycky stoprocentně korektní (nedával najevo, že jsem se mu jako holka hodně líbila), na mě kvůli ostudě u státnic nezanevřel, ale jistě bylo lepší, že se za mě u Hronka (prý) přimluvil už dřív. Jenže asi ani jedna intervence neměla smysl, v potřebné chvíli Hronek na ministerstvu nebyl, na delší čas kamsi zmizel a pro mě neudělal nejspíš nic.

Pavláška jsem možná přesvědčila sama, asi na jeho popud jsem dostala pozvánku na zkoušky na filosofickou fakultu začátkem září. Roku 1955. Marxista Lukeš mi pak za tři roky u státnic – marxismus-leninismus jsem opět vypustila – dal naprosto nezaslouženou jedničku (Vondruška uhrál trojku), protože nezapomněl, ačkoli jsme se pak už neviděli, jak jsem tenkrát překvapila přijímací komisi. Dobrou známku mi dal Lukeš za ten dávný dojem, ne za můj poslední výkon.

Při spartakiádě jsem chtěla co nejvíc využít, že jsem v Praze, a když matka odjela, šla jsem se pít, kde je Fučíkova cela, o níž jsem se někde dočetla, že bude ve spartakiádních dnech přístupná veřejnosti, vězení mě odjakživa lákalo a *Reportáž* se mi líbila, tak jsem se sápala nejdřív do pankrácké věznice, kde se na mě u vchodu dívali jako na blázna, chlap mi od dveří ukázal někam doprostřed budov, z nichž byla vidět nejvyšší patra se zamřížovanými okny, a zeptal se, celkem případně, jestli si uvědomuji, že Fučíkova cela je ztracená někde mezi celami plnými nynějších vězňů. Pak jsem zjistila, že otevřený je Petschkův palác. Tam jsem si prohlédla „biograf“ a místnosti pro výslechy, ale strážní za námi, zájemci o Fučíka, hned budovu zamkli, takže jsem už nemohla utéct, když se blížila domluvená hodina, a na místo srazu s Přemkem, Vaškem Faladou (který lákal čím dál netrpělivějšího Přemka, pomalu už z Václaváku hodlajícího zmizet, návnadou, že někteří Bechyňáci

mě považují za nejhezčí holku z Bechyně) a loutkářkou Věrou Říčařovou jsem dorazila s hodinovým zpožděním. Přemek se tvářil celkem zdrženlivě, nevím, nakolik mu Vaškovy sliby se skutečností korespondovaly, bylo spíš vidět, že ho hodina čekání otrávil. Tedy mně se nelíbil rozhodně, především byl malý. Moje představa: pravda, postižený, ale vysoký, černovlasý, hubený, bledý, málomluvný. Vaška jsem se sice ptala, jak je Přemek velký, a když odpověděl, že asi jako on, pomyslela jsem si: Chudáku, ty si teda fandíš. Přemek se hodně smál, když jsem mu to později vyprávěla.

Vzhledem na mě neudělal žádný dojem, jenže slyšeli jsme dost jeden o druhém, četla jsem jeho recenzi, znala některé jeho názory, nebylo mi lhostejné, že ho vidím. Navíc, jakmile jsem se po několika bezvýznamných větách na něj pozorněji podívala, jak jsme se viděli „z oka do oka“, vybavilo se mi jedno místo z Gercena (tehdy jsem věděla, kde ho najít, dnes už ne), že když se potkají dva lidi předchozího totožného vývoje, poznají na první pohled svou vnitřní příbuznost, blízkost. Myslím, že Přemek nic takového necítil, a také je to jedno, protože pokud to necítil tehdy, docela určitě to cítil později, zatímco já jsem to vycítila hned.

Další den jsme s Vaškem a Věrou (chodila do keramické školy v Bechyni) prohlíželi, co jsem v Praze chtěla vidět, zahrady pod Hradem, z jejich nejvyššího místa jsem spatřila nejlákavější město, jaké jsem si dovedla představit, leželo mi u nohou a já jsem si jako lehce snovou, ale ne neuskutečnitelnou věc řekla: Jednou tě dobudu, Praho! Od té doby víckrát jsem jí při podobném pohledu musela říct: Praho, nedobyla jsem tě. Jsou okamžiky, kdy je mi to líto. Přání něco podstatného udělat ve mně od dětství bylo, cítila jsem i jakoby předurčenost a schopnost k tomu. Do všeho jsem se hnala jako o život, a později se ptala: Proč jsem se tak snažila? K čemu to bylo?

Praha, kterou jsem si to odpoledne usmyslela porazit, mě večer okouzlovala tajuplností, když jsem s Přemkem seděla v parku blíz-

ko své noclehárny v Koněvově ulici – když jsem jí projížděla tramvají, mně venkovance se ta ulice zdála nekonečná. Přemek měl na sobě krátké kalhoty a kostkovanou košili po Šaldovi, sepranou do šedozelena, ačkoli původně se honosila červenými a zelenými kostkami. Šalda odkázal své sídlo i majetek dětem z Jedličkova ústavu, a Přemek byl jeden jeho dědic.

Bavili jsme se – a rovnou se dá říct, že přeli a hádali – o svobodě. Přemek byl tenkrát přesvědčený socialista, který ovšem se socialisty ze svého ročníku, Klímou či Červenkou, byl ostře na kordy, občas až k nenávisti. S Vohryzkem, který na fakultu přišel z přípravky, byl schopný v kotelně na Koleji 5. května prodiskutovat o politice celou noc, a nemyslím, že s osobní záští. Vohryzek se mi – později – dost líbil, byl autoritativní, tehdy i hezký, jen něco mi na něm vadilo, nějaký rys kolem pusy. Myslím, že jsme spolu na fakultě neprohodili ani větu.

S Přemkem na lavičce v Koněvově ulici jsme se hned pustili do sporu, každý zaujatý svou pravdou, zatímco se pomalu tmělo – nesměla jsem přijít na noc do školy příliš pozdě, vrátný mi musel otevřít a oznámil mi předem, že kvůli mně nebude ponocovat. Pár hodin jsme přesto na povídání měli. Ve hře byl Neumann, Gide, *Anti-Gide*, svoboda a moje zkušenosti se socialistickou svobodou. Přemek odešel z domova ve třinácti, za plné svobody, já žila od dětství na malém městě, které se pro mě za léta stalo jakýmsi zmenšeným modelem světa. Po únoru 1948: akční výbor, okamžitě uvěznění městské smetánky, zvěrolékař, který se asi nemínil lehkou dávkou, ve vězení zakrátko zemřel, hned druhý den po uchopení moci komunisti mým příbuzným na vsi sepsali všechen majetek, už s ním nesměli nakládat, statkáře zmlátili do krve. Můj skvělý učitel kreslení, milovník divadla a zpěvák, krasavec, jak nemohly nezaznamenat manželky funkcionářů, líbit se musel každé, šel do kriminálu na deset let – pro špionáž s organizovanou skupinou. Tvořil ji údajně s technikem z pošty, rybářem, jemuž kolega listo-

noš vytáhl u rybníka z kapsy saka, odloženého na hrázi na zem, jakousi elektrickou součástku, prý podle vyšetřování něco k vysílače. Technik s učitelem se znali, skupina byla na světě, styk s cizinou nabíledni. Jako mi v pětáctýřicátém komunistické noviny připomínaly ty okupační, hon na poúnorové třídní nepřátele měl pro mě logiku honu na Židy.

Takovou podobu svobody jsem měla před očima v diskusi s Přemkem, salonním socialistou, který četl hlavně současnou literaturu – do pozdního života promarněného času litoval a záviděl mi, že jsem si na gymnáziu četla klasiku, ale ne naopak třeba Literárky, dokud mi Vašek neřekl: Jak chceš ty zkoušky udělat? Pak jsem jedním vrzem vzala Šajnera, Neumanna ml., Školaudyho, „usmažené ryby v sále pionýrů mluví u nás doma pro sladký čas míru“, připomněla jsem si je všechny potom znovu, když o nich Přemek psal pro *Dějiny*.

Naše hádka byla nekompromisní, obě strany se vynasnažily vehementně vyvrátit odpůrcovy teze, ale oběma nám dalo dost práce najít přesvědčivější, než byly soupeřovy. Přemek argumentoval svou bájnou představou, nadšením pro socialismus existující jen v hlavách literárních levičáků, kteří s ním přišli do styku asi jako Gide, spíš ještě míň, takové argumenty se nevyvracely snadno. Ani já jsem vždycky nebyla zrovna politicky dalekozraká, například začátkem šedesátých let jsem si představovala, že časem by šlo „přehodit“ politické vrstvy tak, aby vládnoucí špičky šly dolů a nenamočivší se odborníci nahoru, do vedení, v rámci systému. Jenže zatímco jsme s Přemkem seděli v tmícím se parku na Koněvově, ubíhal teprve rok 1955, s čerstvými vzpomínkami na rok 1948, 1952, na otcovy excesy s funkcionáři národního výboru a jejich důsledky pro mne, v té době jsem nebyla ani tak pro reformy, jako spíš pro explozi.

Moje maturita: tuhý boj statečně třídní Holasové a ruštináře Křepelky, který šel večer po mých maturitních zkouškách pěšky

z Týna do Bechyně přemlouvat bechyňské funkcionáře, aby vzali zpátky své zamítavé ne k mému dalšímu studiu, ti se mu vysmáli. Ale rozhodující spor mezi dvěma tábory přísedících u maturit, zda mi doporučení dát či ne, z jedné strany politicky kovanou prodavačkou z Narpy a členem ONV, a z opačné mou třídní a dalším kantorem – dva hlasy proti dvěma –, se konal až další den ráno. Nečekaně ho rozetnul pátý člen komise, nemluvný utápnutý ředitel gymnázia z Písku nebo Třeboně, možná odjinud, Jihočech. Jako předseda měl dva hlasy. Zněly ano, ano. Připadala jsem si jak ve *Vyšším principu*. Chvilí předtím u pohovoru referent z ONV, když zjišťoval mou způsobilost dál studovat, ze mě v duchu června 1952 doloval, jestli bych dokázala na otce, kdyby stál na druhé straně barikády, vystřelit.

Přemek neobhajoval žádné třísky při kácení lesa, ale absolutní svobodu taky ne, jenže potom jakou, a co tedy s tím Neumannem...

O prázdninách jsme problém řešili písemně, já se ale učila, doslova od rána do večera, přišlo mi z ministerstva školství, že na mé odvolání budu zkoušky na filosofickou fakultu dělat první dny v září. Ležela jsem všechny červencové a srpnového týdny v posteli, v noční košili, bylo mi škoda času na oblékání a svlékání, často i na jídlo, bolelo mě, předtím jsem si toho nikdy nevšimla, dost často u srdce, všichni byli na poli, já měla jediný pardon, který si pamatuji; na psaní diplomky byl například jediným pardonem déšť, kdy se na pole nemohlo.

Přemkovy dopisy mě zajímaly. Jednu odpověď jsem poslala expres, otec byl filatelista, sám rád expres dopisy do Budějovic rodičům posílal. Přemek na něco takového nebyl zvyklý, můj dopis mu přišel na kolej, když spal, přišli ho vzbudit, že má jít do vrátnice poštákovu něco podepsat. Byl to snad první expres, který kdy dostal, bral ho jako důkaz mé excentričnosti a připomínal si ho leta.

V dopisech už nešlo jenom o svobodu. Přemek se vypravil na Vyšehrad a na Slavín a dojem z vyšehradského kostela mi dost ly-

ricky popsal. Myslel, že já lyriku ano, ale já lyriku ne, ne v jeho podání. Když tak už ve vlastním pojetí, tak trochu do kýče.

Pokud chtěl na mě zapůsobit, nepovedlo se. Nesnášela jsem jednu jeho stránku: měl v té době rád hudbu, chodil na koncerty. Klasika, *Óda na radost*. Zpočátku, když jsem se dostala do Prahy na fakultu, jsme na koncerty chodili spolu, už předtím jsem se snažila zlomit svou amuzikálnost, a pokud jsem byla doma sama, nejradši jsem si pouštěla hudbu večer potmě z rádia, poctivě jsem se snažila něco z ní pro sebe vyzískat, nemohla jsem snést myšlenku, že bych měla o něco tak grandiózního přijít jen proto, že na to nemám v mozku příhrádku. Určitý druh hudby jsem ráda měla, v kostele varhany, árie z oper, které se mi opakováním vryly do paměti. Celé dětství a mládí jsem byla bohatě obklopená přítomností kýče, což se projevilo i v mé oblíbě laciných písniček, ne-li odrhovaček, a můžu říct, že ani Dvořákovu *Largo*, které se mi jako mladé holce dokázalo docela hluboko zaříznout do duše, není s to zasáhnout jakési mé spodní vrstvy s takovou intenzitou jako náhodně zaslechnutý polozapomenutý šlágr typu *Mně darovalo děvčátko...*, protože to byla první hudební „díla“ zachycená ještě úplně čistými mozkovými závity a bílou deskou duše.

Vliv kýče nebyl tak stoprocentní. Když se nás matka, sotva jsme se se sestrou naučily číst, ptala, jestli chceme k Ježíšku souvislou knížku, nebo radši povídky či pohádky, chtěla jsem souvislou knížku. Dostala jsem *Babičku* a sestra *Co vyprávěla Afrika dětem*. Šetřila jsem si poslední stránky, aby ještě nebyl konec, abych nemusela *Babičku* definitivně dát z ruky. Nevím, jestli to není fikce, dodatečný dojem, ale připadalo mi tehdy, že s druhou *Babičkou* se hned tak setkat nemusím. Probírala jsem se pak knihovnami kamarádek i policemi městské knihovny, ale nejžádoucnějšími úlovkami na dlouhou dobu byly rodokapsy, červené knihovny, hüttlovky, Večery pod lampou, přečtla jsem jich mraky. Konec války, mých dvanáct

let – v městské knihovně se objevily nové svazky, asi někde šest let schované. Gorkého *Matka* mě překvapovala cizostí hrdinů i myšlení, nerodokapsovým náhledem na věci, a to byl jen jeden autor, jeden pohled. Zvědavost mi nedala, abych neotevřela i svazek *Tak pravil Zarathustra*. Knihovník, pozdější člen akčního výboru, zuřil, že chci číst ideologa fašismu, zbytečná starost, přečetla jsem tak jednu stránku. Ale přesto to bylo víc, než jsem pak ještě kdy uviděla ze své dřívější četby, s brakem byl konec, asi jako s válkou, poté co Němci podepsali kapitulaci.

Přemek říkal, že taky četl rád rodokapsy, jako já i časopis Mladý hlasatel a Vpřed, ale ačkoli si stěžoval, že toho zamlada málo přečetl, a litoval, že neměl otce, který by na něj určitě měl v tomhle směru dobrý vliv, musela jsem se divit, že měl vždycky o každém autoru aspoň nějaký pojem, že jsem se mohla na cokoli ptát a většinou mi bylo odpověděno. Pokud jsme četli oba stejnou knihu nebo viděli stejný film, měli jsme ve většině případů stejný názor. Přemek šel tak daleko, že v době Tváře řekl Doležalovi na otázku, jak postupuje při psaní recenzí: No, žena mi řekne, co si o knížce mám myslet, a já to pak napíšu. Nesmysl se zrnkem reálného základu.

Pamatuji si na napjatý pocit, který jsem měla v kině před koncem filmu, na zvědavost, když jsme pak obvykle stoupali po nějakých schodech nahoru, co řekne Přemek, jestli se mu film líbil nebo ne, jaké měl výhrady, můj dojem jako by nikdy nebyl definitivní, dokud v diskusi nebyl můj názor potvrzen či dotvořen názorem Přemkovým. Když jsem s ním nesouhlasila, hádka mohla začít. Pokud došlo na větu (ode mě): Nech si svůj názor a já si nechám svůj, obvykle nešlo o umění, ale o deštné pralesy, EU, Teme-lín, směřování civilizace a podobně.

Jakou Přemkovu vlastnost jsem nesnášela v souvislosti s hudbou? Trochu jsem to zamluvila. On se byl schopný *velkým* uměním, nebo i jen kladným lidským citem, nejraději literárně zobrazeným,

dojmut natolik, že měl slzy v očích, byl naměkko, podobně se ho jen zřídka – ale také – mohla dotknout skutečná událost. Nevadilo mi, že nějaký lidský výtvar natolik silně prožívá, vadilo mi, že to dává najevo. Tak se podle mě žádný muž chovat neměl. Asi jsem těch rodokapsů přečtla příliš mnoho.

Ačkoli jsem se v oblasti praktického života a i ve věcech někdy zcela nepraktických cítila, jako bych měla nad ním navrch, a údajnou převahu mu v takových případech neváhala dát znát, v záležitostech umění a vůbec obecného soudu o řadě duchovních věcí, nemluvě o naukách reprezentovaných třeba filosofií, byl pro mne autoritou, někdy i nejvyšší instancí, tím, koho jsem si vždycky bez jakéhokoli kompromisu přála mít nablízku: člověkem, který by nebyl hloupější než já, ale naopak stál natolik nade mnou, abych si ho mohla vážít.

A přece musím říct, že se někdy skutečně hloupě choval, ve vztahu k jiným lidem, humpolácky, nediplomaticky (měla jsem pro to slovo, které jsem nikdy neřekla nahlas: sedlák), mohl je tím urážet. Děti nechtěly, aby o věcech, na nichž jim záleželo, vyjednával on, neboť se bály, že něco zaručeně zmotá. K stáru se totiž jeho dispozice zhoršovala. Ale na to, co řekl, bylo spolehnouti. Nic nebylo nahané, předem vyspekulované. Nesnášel účelové jednání.

Moje výtky ho mrzely, ale nezměnily. Tolik ho zase nemrzely, aby se kvůli nim měnil. Konečně to byly jen excesy, a protože si jich nebyl vědom, těžko proti nim mohl něco dělat. Neměnnost k němu patřila, měl odedávnu představu, jak by jeho život měl vypadat, a od té se neuchyloval.

Já měla představu jinou. Ale na jeho povahové stálosti bylo příjemné, moc, velice, že měl celý život stejnou náladu, a to dobrou. Mě se třeba někdo zeptal: Jak se má Přemek? Užasla jsem nad tou otázkou. (Co ho znali líp, se takhle nikdy neptali.) Jak by se měl mít? Měl se pořád stejně. Ptáte se někdy, jak se má kámen, který

leží v poli pod oblohou? Samozřejmě že na něj prší nebo svítí slunce, ale má se nějak?

Jestli něco nebylo zastoupeno v jeho povaze ani polovinou procenta, tak náladovost.

Ale vrátím se k expresu z roku 1955, který Přemka vytáhl z postele a který neoznamoval úmrtí v rodině, ale pouze fakt, že považují za nutné, aby Přemek mou repliku na své tvrzení obdržel co možná nejrychleji.

Na mé zkoušky začátkem září se na fakultě sešlo dvanáct potentátů, většinou největších kapacit ve svém oboru. Všem předsedal nerudný, na mě hodně nenaladěný skoro už stařec, nejdřív mi vynadal, že kvůli mně se museli sejít ve volném čase, navíc stejně zbytečně, když takový přestup, jaký si představuji, z ukončené tříleté pedagogické fakulty na pětiletou filosofickou, prostě neexistuje, i když by šlo o stejný obor, takže proč tam vlastně jsme. Četla jsem, jak podobnou důležitou zkoušku skládal Babel, handicapovaný židovstvím – jako v transu. Zdálo se, že nic není ani na mé straně. Na chodbě stál kluk z Brna, hezký a kultivovaný, chtěl jen přestoupit do Prahy, z ročníku do ročníku, zkoušky ovšem měl dělat taky, nepochybovala jsem o výsledku, vypadal jak mladý Šalda. Navíc jeho otec byl na brněnské fakultě docentem nebo čím.

Ale já co do vzhledu jsem taky nic nezanedbala, měla jsem na sobě šantungovou halenku, ušila mi ji má matka švadlena, a svůj nejlepší kabát. Babelovské vyděšení se však po Škarkově úvodu začalo podobat spíš bohnickému. Tak jako Babel ze sebe začal nezadržitelně chrlit všechno, co věděl, včetně Puškinových veršů, spustila jsem stejně nekontrolovaně i já: Tři roky nemyslím na nic jiného, připravovala jsem se, a důkladně, opisovala si pražské přednášky, látku ovládám, zkoušku mi povolilo ministerstvo, mám na ni právo. Měla by začít.

Nemluvila jsem v celých větách, ne že bych zrovna koktala, ale zalykala se, něco si museli domyslet, a domysleli si, že o zkoušku mi jde jako o život. Uvěřili mi, že tak konsternovaná jsem ještě nebyla, i oni sami byli konsternováni. Už bez poznámek přistoupili k otázkám, neuklidnila jsem se natolik, abych odpovídala souvisle, ale stačila jsem toho nachrlit jako Babel, na dotazy z ruštiny jsem odpovídala rusky, to v Praze nebylo zvykem, ale nepřesvědčili mě, abych přešla na češtinu. O Tolstého *Vzkříšení*, které jsem četla, jsem prohlásila, že postavy revolucionářů „jemu ně udalis“; to vzbudilo podiv, ale ne odpor. Nijak je neoslnila moje znalost slovenské literatury, tu mi dali do rozdílových zkoušek.

Škarka, který v úvodu zlostně uvedl, že beru vysoké stipendium a jistě bych ho chtěla zas, že budu chtít kolej – řekla jsem, že ne, že mám v Praze tetu, nedodala jsem, že deset let jsem u ní nebyla, na závěr mi řekl: Zajděte si za Hnátkem (tajemník), on vám najde kolej. Těším se na shledanou v pondělí na přednášce.

Vyletěla jsem ven, na chodbě u okna proti děkanátu stál Přemek. Vrhla jsem se k němu a objala ho. Později řekl, že ho to překvapilo, tak důvěrní jsme zase nebyli. Prý asi po hodině vylezl ven od zkoušek Patera a ptal se Přemka, co jsem zač, a naznačil mu, že si špatně nevedu. A komise se zase ptala mě, asi informovaná Paterou, na Přemka, proč na mě čeká. Přemek byl na fakultě zřejmě ideologicky podezřelý. Řekla jsem, že vlastně nevím, že jsem ho viděla, když mě tam vedl, podruhé v životě.

Ve vlaku jsem nevydržela sedět, stála jsem u okna, čtyři nebo pět hodin, pozorovala jsem krajinu. Bůhví, co všechno jsem tam před sebou viděla. Matka mému úspěchu byla nerada. Mohla jsem jít do zaměstnání. Zůstat doma. Vdát se.

S Přemkem jsme se ve školním roce viděli snad každý den. Bydlel v Koleji 5. května, já na Albertově, na šesteráku. Jednou jsme spolu stáli u zábradlí nad Vltavou, na Výtoni, pár týdnů po mém příchodu do Prahy.

Řekl – přibližně: Většina lidí má ctižádost nechat na světě po sobě potomky, aby po nich něco zbylo. On ne. On chce nechat po sobě práci. Stačí mu, když se dožije šedesáti let. Pak bude mít všechno, co potřebuje napsat, hotové.

Nic jsem neřekla. Co jsem slyšela, mě trochu mrzelo. Přece jen už mi nebyl lhostejný, i když jsem s ním do budoucna nattrvalo nepočítala. Jeho slova se mi zdála studená. Na mě evidentně nemyslel.

Když jsem mu po letech jeho prohlášení připomněla, nevěřil mi. Potomky, svou zmínku o nich, nechtěl připustit, šedesátku ano. Tehdy byl asi třicátník, ale uvažoval stejně, to, co chce napsat, by do šedesáti stihnout mohl.

V době Výtoně pracoval na diplomové práci o Wolkerovi. Měl za sebou podstatný kus, a taky měl už pěknou nespavost. Že špatně spí, jsem věděla od Vaška dřív, než jsem Přemka viděla, Vašek spatřoval důvod v tom, že Přemek nemá ruce. Vysvětloval si jeho nespavost špatným krevním oběhem.

Přemek mi příčiny, proč špatně spí, objasnil později sám, s rukama to částečně souviselo. Když mu v pětačtyřicátém po úraze a operacích dávali prášky na spaní, zdravotní sestra, která je za války brala taky, protože jí zahynul kluk, Přemkovi říkala – už nebudeš nikdy pořádně spát, jak si na tohle zvykneš. Ale ke skutečné nespavosti se dopracoval, když si navykl nejdřív o prázdninách u tety v Kolíně a pak na koleji celé noci pročíst a spát pak po chvilkách ve dne. Špatného spaní se už nezbavil a nakonec bral v noci víc druhů prášků. Večer buď noxyron, rohypnol nebo stylnox, jak vývoj farmacie postupoval, k ránu, když viděl, že by už neusnul a nemohl pořádně pracovat, ještě třeba diazepam nebo neurol.

Neztratil skoro žádný den, prášků měl po ruce vždycky dost, doktorka mu měsíčně psala několik balení, o kolik si řekl, a měl ještě jiný zdroj. Na jeho paměti, úsudku, reakcích začínaly důsled-